

УДК 004.2

ANALYTICAL SUPPORT OF RISK ASSETS MANAGEMENT AS A COMPONENT OF FORMING A POSITIVE IMAGE OF THE ENTERPRISE
АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА УПРАВЛІННЯ РИЗИКОВИМИ АКТИВАМИ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА

Panasyuk V. M / Панасюк В.М.*d.e.s., prof. / д.е.н., проф.*

ORCID 0000-0002-5133-6431

Bosyi V.A. / Босий В.А.*graduate student / магістрант*

ORCID 0009-0007-2018-2314

Schuchmann V.A / Шухманн В. А.*graduate student / магістрант*

ORCID 0000-0002-1427-3312

*West Ukrainian National University, Ternopil , Lvivska 11, 46009**Західноукраїнський національний університет,**Тернопіль, Львівська 11, 46009*

Анотація. В умовах глобалізації економіки, підприємства, що здійснюють міжнародну фінансову діяльність зустрічаються з значними труднощами у вигляді фінансових ризиків. Така загроза може обернутися втратою іміджу чи недоотриманням прибутків в результаті діяльності. Детальне вивчення даної проблеми суттєво зменшить ймовірність втрат від фінансових ризиків та допоможе ідентифікувати загрозу в найкоротші терміни з моменту її виникнення. В роботі висвітлено та роз'яснено сутність основних груп фінансових ризиків, які загрожують підприємству, що здійснює свою діяльність в сфері обміну валюти. Проведено економічний аналіз діяльності такого підприємства, на основі чого відображено вплив деяких груп ризиків на результати діяльності суб'єкта господарювання.

Ключові слова: ризиковий актив, фінансовий ризик, імідж, економічний аналіз, рентабельність, ліквідність.

Вступ.

Суб'єкт господарювання, який здійснює свою діяльність в часто змінних ринкових умовах, завжди стикається з фінансовими ризиками, факторами утворення яких можуть бути: невизначеність ринку, позитивні або негативні новини, які так чи інакше здійснюють вплив на фінансовий ринок. Фінансові ризики передбачають собою можливість втрат частини доходу в результаті здійснення угод, що може виражатися в меншій величині прибутку чи взагалі втраті частини капіталу.

Основний текст.

На початку здійснення господарської діяльності, підприємству слід детально вивчити Міжнародні стандарти фінансової звітності, які надають повну ідентифікацію, розкривають сутність поняття «фінансові ризики» та надають рекомендації щодо управління ними. У МСФЗ 7 виділяються наступні елементи фінансових ризиків (рис. 1).

Під ризиками ліквідності розуміють таку групу ризиків, яка пов'язана з інвестиціями в мало ліквідні активи або в активи з довгостроковим терміном інвестування. Втрати від ризиків ліквідності часто пов'язані з зниженням якості об'єкта інвестування чи знеціненні його споживчої вартості [3].

Для того, щоб правильно оцінити ризик ліквідності, зазвичай застосовують такі показники:

- 1) термін трансформації активу в ліквідні засоби платежу (грошові кошти);
- 2) величину збитків, пов'язаних з перетворенням активів в ліквідні засоби платежу [1].

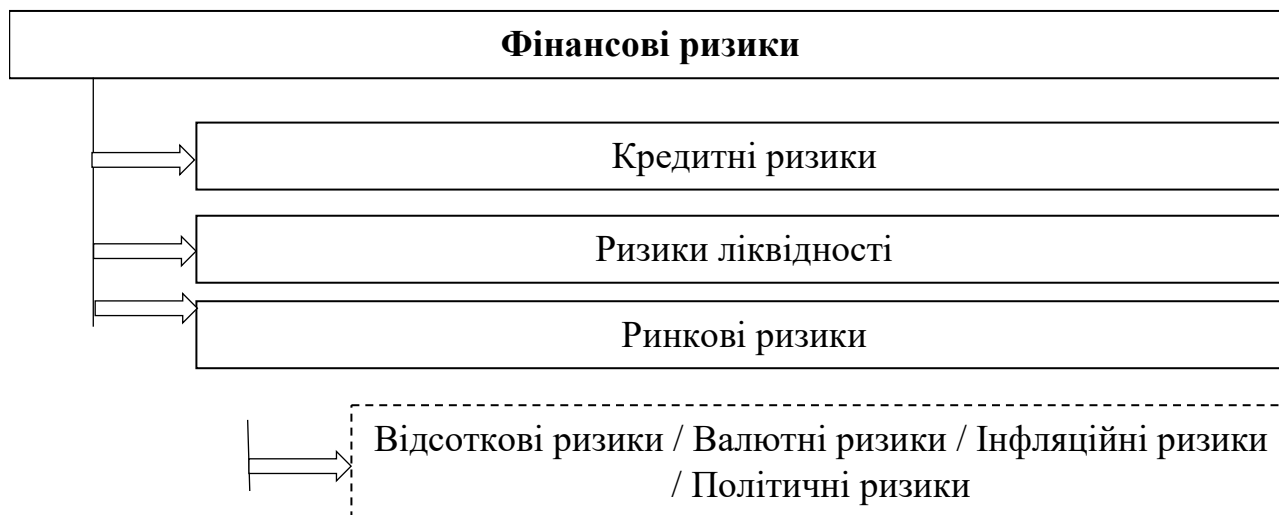

Рисунок 1 - Класифікація фінансових ризиків у відповідності до МСФЗ 7
Джерело: [5]

Кредитний ризик утворюється при проведенні кредитних відносин. Тобто сторона, яка зобов'язалася виконати всі умови кредитора, втрачає свою платоспроможність [4].

Оскільки позичальник втрачає свою платоспроможність, утворюється збиток за кредитними відносинами в кредитора. Кредитний ризик найчастіше виникає за такими фінансовими інструментами, як:

- облігації;
- поточні та депозитні рахунки в банках;
- дебіторська заборгованість.

Ринковим ризиком є ймовірність втрати капіталу або зменшення прибутку через мінливість курсу іноземних валют, зміни процентних ставок, зниження справедливої вартості фінансових інструментів.

Існують такі підгрупи валютних ризиків: відсотковий, валютний, інфляційний, політичний.

Валютний ризик – ймовірність втрати капіталу або зменшення прибутку внаслідок проведення імпортно-експортних операцій через мінливість валютних курсів. Найбільш чутливими до такого виду ризиків є довгострокові імпортні угоди [2].

Відсотковий ризик виникає внаслідок зміни відсоткового доходу та вартості фінансових інструментів за рахунок мінливості процентних ставок. Відсоткові ризики класифікуються наступним чином:

- 1) Прямі ризики (вплив на прибутковність кредитів, зміна справедливої ціни фінансових інструментів, на витрати за депозитами);
- 2) Непрямі ризики (зміна відсоткових ставок здійснює вплив на платоспроможність позичальника, що є наслідком змін кредитного ризику).

Інфляційний ризик – це ризик, що темпи приросту знецінення активу досягнуть або будуть вищими за величину доходів за інвестиціями.

Фінансові ризики прораховуються на основі прогнозування, що забезпечується економічним аналізом підприємства. Аналітика дає можливість вказати на найбільш чутливі до ризиків слабкі місця підприємства. Проведемо аналіз показників умовного підприємства «Х», яке здійснює свою діяльність в сфері обміну валют.

Отже, основним видом діяльності, яке підприємство «Х» здійснює на території України є здійснення операцій з обміну валюти. Проведення аналізу фінансового стану підприємства дасть можливість оцінити стан та перспективи розвитку валютного бізнесу в Україні.

Достовірність результатів аналізу фінансового стану підприємства забезпечується здійсненням оцінки показників структури, обсягу та динаміки активів.

Проаналізуємо фінансовий стан підприємства «Х» з точки зору структури активів. Величина активів, динаміка їх зміни показують масштаби господарської діяльності фірми та рівень її фінансової надійності. Зміни структури активів створюють резерви для збільшення ефективності у процесі фінансової діяльності підприємства «Х». Оцінку активів підприємства представлено у таблиці 1.

Таблиця 1 - Оцінка активів Підприємства «Х» 2021-2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Динаміка 2022	Динаміка 2023	Темп зміни 2022	Темп зміни 2023
Всього активів, тис. грн., у т.ч.:	137021	203030	243966	66008,8	40935,7	48%	20%
1. Необоротні активи, тис. грн.	447	74	77	-373,1	2,6	-83%	4%
в % до вартості активів	0,32	0,036	0,031	-0,284	-0,005	-	-
2. Оборотні активи, тис. грн.	136574	202956	243889	66381,9	40933,1	49%	20%
у % до вартості активів, з них:	99,68	99,964	99,969	0,284	0,005	-	-
2.1. Поточні фінансові інвестиції, Грошові кошти і їх еквіваленти тис. грн.	134481	200353	241219	65872	40866	49%	20%
у % до вартості оборотних активів	98,47	98,72	98,906	0,25	0,186	-	-
2.2. Засоби в розрахунках, тис. грн.	2093	2602,6	2670,2	509,6	67,6	24%	3%
у % до вартості оборотних активів	1,53	1,28	1,094	-0,25	-0,186	-	-

Авторська розробка

На основі даних з таблиці 1 констатуємо, що темп примноження оборотних активів за 2022-2023 роки значно вищий, ніж необоротних. Таким чином, має місце утворення позитивної тенденції до пришвидшення оборотності усіх активів підприємства «Х», що формує сприятливі умови для подальшого ведення діяльності фірми. Розрахунки, які проведені в результаті аналізу активів підприємства показують, що приріст активів значною мірою забезпечений оборотними активами (на 49% у 2022р. та на 20% у 2023р.). Це свідчить про те, що фірма інвестує залучені ресурси в ліквідні активи. Дана тактика забезпечує підвищенню ділової активності підприємства «Х».

Фінансовий стан підприємства оцінюється за допомогою показників, в яких відображаються сукупність фінансових ресурсів, швидкість їх мобілізації для вирішення форс-мажорних ситуацій, ефективність розподілу та використання ресурсів для досягнення мети підприємства.

Інформація про наявність фінансових ресурсів підприємства міститься у Формі 1 «Баланс» у розділі «Пасив». Для проведення аналізу необхідно у фінансовій звітності ідентифікувати величину власного капіталу підприємства «Х», суму та структуру залученого капіталу. Оцінку структури джерел фінансування активів підприємства «Х» наведено у табл. 2.

Таблиця 2 - Оцінка структури джерел фінансування активів підприємства «Х» 2021-2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Абсолютна динаміка	Абсолютна динаміка	Темп зміни, %	Темп зміни, %
				2022	2023	2022	2023
Всього капіталу, тис. грн.,	137 021	203 030	230 965	66 009	27 934	48%	14%
1.Власний капітал і прівняні до нього джерела засобів	129 546	134 216	145 876	4 670	11 660	4%	9%
в % до капіталу	95	66	60	-29	-6	-31%	-9%
1.1.Власний капітал в % до власного і прівняного	129 546	134 216	145 876	4 670	11 660	4%	9%
2. Сторонній капітал	7 475	68 814	85 089	61 339	16 275	821%	24%
в % до капіталу, в т.ч.	5	34	40	29	6	580%	18%
2.1 Довгострокові зобов'язання	5 747	0	0	-5 747	-	-100%	-
в % до стороннього капіталу	77	0	0	-77	-	-100%	
2.2 Кредиторська заборгованість	1 728	68 814	85 089	67 087	16 275	3883%	24%
в % до стороннього капіталу	23	100	100	77	0	335%	0%

Авторська розробка

На підприємстві «Х» обсяг власного капіталу з 2021 по 2022 рік збільшився на 4670 тис. грн. або на 4%, а в період з 2022 по 2023 роки – на 11660 тис. грн (на 9%). Разом з тим, темпи зміни стороннього капіталу значно зросли в періоди з 2021 - 2022 рік (821%), а також, з 2022 - 2023 рік (24%). Дана ситуація виникла за рахунок приросту залученого капіталу. Отже, зазначена тенденція вказує на послаблення фінансового стану підприємства та знижує його ділову активність.

Для того, щоб оцінити фінансовий стан підприємства Х за фінансовими ресурсами, в першу чергу потрібно оцінити, чи в достатній кількості вони наявні. Для цього потрібно використати наступні показники фінансової стійкості:

- ✓ коефіцієнт фінансової залежності;
- ✓ коефіцієнт співвідношення власного і стороннього капіталу;
- ✓ коефіцієнт автономії, частка короткострокових позик в загальній сумі кредиторської заборгованості;
- ✓ коефіцієнт маневрування власного капіталу;
- ✓ коефіцієнт забезпеченості власного оплаченого капіталу (ВОК).

Оцінку фінансової стійкості підприємства «Х» наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 - Аналіз фінансової стійкості підприємства «Х» 2021-2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2022	Відхилення 2023
1. Коефіцієнт автономії	0,94	0,66	0,60	-0,28	-0,06
2. Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу	0,06	0,51	0,58	0,45	0,07
3. Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу	0,042	0	0	-0,042	-
4. Коефіцієнт маневрування власного капіталу	1,04	0,99	0,99	-0,05	-
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	0,99	0,66	0,65	-0,33	-0,01

Авторська розробка

Дані таблиці 3 свідчать про те, що підприємство «Х» станом на 2021 рік покривало 99% утворення своїх оборотних активів за рахунок власного оборотного капіталу, на 2022 року частка покритих зобов'язань склала 66%, а у 2023 році – 65%. У висновку спостерігаємо тренд до зниження показника покриття зобов'язань, однак підприємство досі має змогу забезпечувати фінансово свої поточні господарські процеси.

Коефіцієнт маневрування в період з 2021 по 2023 роки коливається в вузькому діапазоні з відхиленням 0,05% (1,04%-0,99%), при нормі 0,4%-0,6%. Отже, підприємство «Х» здатне вести свої прибуткові процеси та вчасно розраховуватися з кредиторами, постачальниками та підрядниками.

Коефіцієнт довгострокового залучення стороннього капіталу, вказує на те, що на кожен вкладений в активи підприємства «Х» гривню, в 2021 році припадало 14 коп. залученого капіталу, який позичався на довгостроковий термін. В 2022-2023 рр. не було операцій з довгострокового залучення позикового капіталу.

В 2021 році на кожен власну гривню, яку підприємство «Х» вклало в активи, припадало 6 коп. сторонніх коштів, в 2022 – 51 коп., в 2023 – 58 коп. Незважаючи на зростаючу тенденцію цього коефіцієнта, фінансова стійкість підприємства є на високому рівні. Дане заключення підтверджується також значенням коефіцієнта автономії.

Не менш важливим етапом аналізу фінансового стану є визначення можливості швидкої мобілізації фінансових ресурсів підприємства. Аналіз передбачає опрацювання показників мобілізації фінансових ресурсів з внутрішніх та зовнішніх джерел. До переліку внутрішніх джерел входять:

- реінвестування прибутку;
- амортизаційні відрахування;
- кошти, отримані в процесі реалізації майнових комплексів, фінансових інвестицій та необоротних активів.

До зовнішніх джерел мобілізації фінансових ресурсів відносяться:

- випуск облігацій;
- кредити банків;
- кредиторська заборгованість.

Оцінку мобілізації фінансових ресурсів проводять на основі відносних показників ефективності діяльності підприємства.

В процесі господарської діяльності часто трапляються випадки, коли підприємство не завжди має змогу швидко залучити сторонні ресурси. Є декілька факторів, які чинять вагомий вплив на рішення кредиторів при наданні капіталу, серед яких: наявність тимчасово вільних грошових коштів у потрібному обсягу, платоспроможність підприємства тощо.

Для аналізу мобілізації фінансових ресурсів, потрібно оцінити рівень платоспроможності підприємства «Х».

Показниками, що характеризують рівень платоспроможності підприємства є коефіцієнти:

- поточної ліквідності;
- абсолютної ліквідності;
- загальної ліквідності (табл. 4).

Таблиця 4 - Показники ліквідності підприємства «Х» 2021-2023 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2021	Відхилення 2022
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	77,83	2,91	2,83	-74,92	-0,08
2. Коефіцієнт проміжної ліквідності	79,05	2,91	2,83	-74,92	-0,08
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	79,05	2,95	2,87	-76,1	-0,08

Авторська розробка

На підставі результатів аналізу показників ліквідності, наведених у табл. 4, можна стверджувати, що підприємство «Х» в період з 2021 по 2023 роки мобілізувавши всі свої оборотні активи мало змогу повністю погасити 100% своїх поточних зобов'язань. На основі цього можемо зробити висновок, що підприємство «Х» ліквідне.

Також у табл. 4 представлено тенденцію до значного послаблення показників ліквідності у 2021 році в порівнянні з 2021 роком. Вищезазначені зміни відбулися за рахунок збільшення кількості залучених коштів на 821%. Не зважаючи на це, показники ліквідності Підприємства «Х» на високому рівні в 2022 році. Отже, підприємство «Х» здатне погасити всю наявну заборгованість перед кредиторами в найкоротші терміни.

Платоспроможність відображає фінансовий імідж підприємства. Проаналізувавши показники ліквідності, можемо стверджувати, що підприємство «Х» має гарну фінансову репутацію.

Динаміку фінансових показників господарської діяльності підприємства розраховують на основі Звіту про фінансові результати.

Детальний аналіз фінансових результатів підприємства «Х», а саме, їх динаміки і структури за період з 2021 по 2023 рр., дає можливість відобразити:

- 1) загальну тенденцію розвитку підприємства «Х»;
- 2) загальний прибуток/збиток підприємства, причини та наслідки.

Для проведення аналізу фінансових результатів підприємства потрібно ідентифікувати обов'язкові елементи дослідження:

- відхилення кожного показника за періоди з 2021 по 2023 рр. (горизонтальний аналіз);
- структуру відповідних показників фінансових результатів та їх відхилення (вертикальний аналіз);
- динаміку змін показників фінансових результатів з 2021 по 2023 роки (трендовий аналіз) (табл. 5).

Таблиця 5 - Динаміка фінансових результатів підприємства «Х»

Показники	2021	2022	2023	Динаміка 2022		Динаміка 2023	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	абсолютна	відносна, %	абсолютна	відносна, %
1. Фінансовий результат від операційної діяльності	9 554	9 835	4 505	281	2,94	-5 330	-54,20
2 Доходи від іншої діяльності	267	20	22	-247	-92,68	3	13,33
3. Фінансовий результат до оподаткування	9 820	9 854	4 527	34	0,34	-5 327	-54,06
4. Податок на прибуток від звичайної діяльності	1 843	1 713	787	-130	-7,05	-927	-54,10
5. Чистий прибуток (збиток)	7 977	8 141	3 740	164	2,05	-4 401	-54,06

Авторська розробка

Проаналізувавши тенденцію зміни величини чистого прибутку з 2021 по 2023 рр., можемо констатувати, що чистий прибуток підприємства «Х» значно знизився у 2023 році відносно 2022 р., а саме, на 4401 тис. грн. (54%).

За даними аналізу, прибуток підприємства «Х» формується загалом за рахунок доходу від операційної діяльності (97%-99% величини прибутку до оподаткування 2021-2023 рр.). Величина доходу від операційної діяльності знизився у 2023 році на 54%, що суттєво відобразилось на показнику чистого прибутку за 2023 рік, який знизився на 54% в порівнянні з минулим роком.

Показники рентабельності один з найбільш поширених способів відображення ефективності функціонування фірми. Завдяки системі показників рентабельності можна здійснити широкий аналіз здатності підприємства генерувати прибуток в результаті господарської діяльності. Такі показники розраховують на основі фінансової звітності підприємства за звітний період (Форма 1 (Балансу), Форма 2 (Звіт про фінансові результати)). Отримані в результаті аналізу результати подаються у вигляді таблиці коефіцієнтів.

Розрахунок рентабельності активів та власного капіталу підприємства «Х» наведені в таблиці 6.

На основі проведеного аналізу показників рентабельності можемо стверджувати, що рентабельність активів після дотримання норми у 2021 році, знизилась до 4,78% у 2021 році (темп зміни склав 10,15%), а потім до 1,67% (темп зміни 65%). Причинами зниження є підвищення вартості активів підприємства «Х» (13% у 2021 році та 31% у 2022), та паралельно зниження чистого доходу.

**Таблиця 6 - Динаміка показників рентабельності підприємства «Х»
2021-2023рр.**

Показники	2021	2022	2023	Динаміка 2022		Динаміка 2023	
				абсолютна	відносна,%	абсолютна	відносна,%
1. Фінансовий результат від операційної діяльності	9 554	9 835	4 505	281	3%	-5 330	-54%
2. Прибуток до оподаткування	9 820	9 854	4 527	34	0%	-5 327	-54%
3. Чистий прибуток (збиток)	7 977	8 141	3 740	164	2%	-4 401	-54%
4. Середньорічна вартість активів	149 967	170 026	223 497	20 059	13%	53 472	31%
5. Середньорічна вартість власного капіталу	131 244	131 881	146 546	637	0%	14 665	11%
6. Середньорічна вартість основних засобів	684	261	75	-423	-62%	-186	-71%
7. Витрати операційної діяльності	1 411 579	584 048	798 933	-827 531	-59%	214 885	37%
8. Коеф. Рентабельності активів (%)	5,32	4,78	1,67	0,54	-10,15	-3,11	-65
9. Коеф. Рентабельності ВК (%)	6,08	6,17	2,55	0,09	1,48	-3,62	-58,7

Авторська розробка

Показник рентабельності власного капіталу відображає ефективність користування власними ресурсами підприємства без врахування позичкового капіталу. У таблиці показано тренд коефіцієнта: після стабільності в 2021 та 2022 роках, показник різко знизився на 65%, (як показник рентабельності активів). Основними причинами зниження рентабельності власного капіталу є зменшення чистого прибутку підприємства «Х».

Отже, аналіз рентабельності підприємства «Х» показав, що у 2022 році фірма неефективно використовувала свої активи та власний капітал для отримання прибутку. В 2023 році фірма змогло б стабілізувати ситуацію, однак, через певні обставини, підприємство «Х» втратило значну частину прибутку (54%), що і стало причиною різкого спаду показників рентабельності активів та власного капіталу.

Висновок.

На основі вищесказаного, можемо констатувати, що підприємству, яке функціонує в сфері обміну валют, притаманні наступні фінансові ризики: валютний, ринковий, інфляційний та політичний. Приклад економічного аналізу діяльності підприємства відобразив вплив перелічених ризиків на фінансові результати та на формування позитивного іміджу підприємства.

Список літератури

1. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В.. Ризик ліквідності: Банківська енциклопедія. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. 504 с.

2. Валютний ризик //Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л.К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. – К: Алерта, 2011. 558 с.

3. Чубенко А. Г., Лошицький М. В., Павлов Д. М., Бичкова С. С., Юнін О. С. Венчурний фонд // Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції – Київ : Ваіте, 2018. С. 832.

4. Чубенко А. Г., Лошицький М. В., Павлов Д. М., Бичкова С. С., Юнін О. С. Кредитний ризик // Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції – Київ: Ваіте. 2018. С. 374-375. — ISBN 978-617-7627-10-3.

5. Фінансові інструменти: розкриття: Міжнародний стандарт фінансової звітності № 7. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007#Text

***Abstract.** In the conditions of economic globalization, enterprises engaged in international financial activities face significant difficulties in the form of financial risks. Such a threat may result in loss of capital or failure to obtain profits as a result of activities. A detailed study of this problem will significantly reduce the probability of losses from financial risks and help to identify the threat as soon as possible from the moment of its occurrence. The work highlights and explains the essence of the main groups of financial risks that threaten the enterprise that carries out its activities in the field of currency exchange. An economic analysis of the activity of such an enterprise was carried out, based on which the influence of some groups of risks on the results of the economic entity was reflected.*

***Key words:** risky asset, financial risk, image, economic analysis, profitability, liquidity.*